

Hallituksen esitys laiksi Suomen Akatemiasta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi Suomen Akatemiasta annettua lakia. Muutoksia ehdotetaan Suomen Akatemian hallinnollista asemaa, tehtäviä ja tieteellisiä toimikuntia koskeviin pykäliin.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2018.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
1. JOHDANTO	3
2. NYKYTILA	3
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3
2.2. Kansainvälinen kehitys	3
2.3. Nykytilan arviointi	6
3. ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	8
3.1. Tavoitteet	8
3.2. Toteuttamisvaihtoehdot	8
3.3. Keskeiset ehdotukset	8
4. ESITYKSEN VAIKUTUKSET	9
5. ASIAN VALMISTELU	10
5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	10
5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	11
6. RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	11
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	12
LAKIEHDOTUKSET	13
LIITTEET	15

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Hallinnollinen asema

Suomen Akatemia on Suomen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmässä vakiintuneen aseman saavuttanut opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalle sijoittuva tutkimuksen rahoittaja, jolla on myös muita kansallisia ja kansainvälisiä tiede- ja tutkimuspolitiikan tehtäviä. Laissa Suomen Akatemiasta (922/2009) on säännökset Suomen Akatemian hallinnollisesta asemasta. Niiden mukaan Suomen Akatemia on tiedehallinnon keskuselin, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan.

Akatemian tehtävät

Laissa Suomen Akatemiasta (922/2009) on säännökset Suomen Akatemian tehtävistä. Niiden mukaan Suomen Akatemia edistää tieteellistä tutkimusta ja sen hyödyntämistä, kehittää kansainvälistä tieteellistä yhteistyötä, toimii asiantuntijaelimenä tiedepolitiikkaa koskevissa kysymyksissä, myöntää rahoitusta tieteelliseen tutkimukseen, tutkijankoulutukseen ja tutkimusedellytysten kehittämiseen sekä suorittaa muut tiedepoliittiset asiantuntijatehtävät, joista valtioneuvoston asetuksella on säädetty tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.

Tieteelliset toimikunnat

Laissa Suomen Akatemiasta (922/2009) säädetään, että Akatemiassa on valtioneuvoston asetuksella säädettävät tieteelliset toimikunnat, jotka hoitavat Akatemian tehtäviä kukin toimialallaan. Laissa säädetään edelleen toimikuntien kokoonpanosta ja toimikausista sekä kuulemismenettelystä toimikuntia asetettaessa. Valtioneuvoston asetus Suomen Akatemiasta (979/2009) sisältää tarkemmat säännökset tieteellisten toimikuntien määrästä ja tieteenalajaosta.

2.2. Kansainvälinen kehitys

Ruotsi

Ruotsissa Suomen Akatemiaa vastaava tieteellisen tutkimuksen rahoittaja- ja asiantuntijaorganisaatio on Tiedeneuvosto (Vetenskapsrådet). Sen päätehtävänä on korkeatasoisen tieteellisen tutkimuksen rahoittaminen ja sen kautta yhteiskunnan kehitykseen vaikuttaminen. Lisäksi Tiedeneuvosto toimii hallituksen neuvonantajana tiedepolitiikassa ja sen tehtävänä on myös tieteellisen viestinnän edistäminen. Tiedeneuvoston rahoitus on kilpailtua tutkimusrahoitusta, jota myönnetään parhaille hankkeille hakemusten ja vertaisarvioinnin perusteella. Tiedeneuvosto rahoitti tieteellistä tutkimusta vuonna 2015 6,8 miljardilla kruunulla (noin 740 miljoonaa euroa). Tiedeneuvosto toimii opetusministeriön (Utbildningsdepartementet) alaisuudessa.

Laki Tiedeneuvostosta (Lag om Vetenskapsrådet, 2000:662) sisältää kolme pykälää, joiden mukaan Tiedeneuvoston tehtävänä on rahoittaa korkeatasoista tieteellistä tutkimusta, ja sen hallituksen jäsenistä enemmistön tulee edustaa korkeakouluja. Valtioneuvosto nimittää Tiedeneuvoston hallituksen jäsenet. Lisäksi valtioneuvosto voi antaa tarkempia määräyksiä Tiedeneuvoston tehtävistä, sisäisestä organisoitumisesta sekä sen hallituksen jäsenten nimittämisestä.

Tiedeneuvostoa koskevassa asetuksessa (Förordning med instruktion för Vetenskapsrådet, 2009:975) annetaan tarkempia säännöksiä muun muassa Tiedeneuvoston tehtävistä, hallituksesta ja tieteellisistä toimikunnista. Tiedeneuvoston hallituksessa on yhdeksän jäsentä, joista kuusi valitaan tieteellisten toimikuntien jäsenistä ja kolme nimittää valtioneuvosto. Hallituksen jäsenten toimikausi on kolme vuotta ja sama henkilö voidaan nimittää enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin. Tiedeneuvostossa on kolme tieteellistä toimikuntaa (humanistiset ja yhteiskuntatieteet, lääketiede ja terveys sekä luonnontieteet ja tekniikka) sekä tutkimusinfrastruktuuritoimikunta ja viisi komiteaa (kehitystutkimuksen, taiteellisen tutkimuksen, kliinisen terapeuttitutkimuksen, kliinisen tutkimuksen ja kasvatustieteellisen tutkimuksen komitea). Lisäksi Tiedeneuvosto voi asettaa muita komiteoita. Tieteellisissä toimikunnissa on 8-11 jäsentä, tutkimusinfrastruktuuritoimikunnassa 13 jäsentä ja komiteoissa 7-13 jäsentä.

Tiedeneuvoston lisäksi Ruotsissa toimii neljä muuta kansallista tutkimusrahoittajaa. Tutkimusneuvosto Formas rahoittaa tutkimusta kestävän kehityksen alueella, tutkimusneuvosto Forte terveyden, työelämän ja hyvinvoinnin alueilla, innovaatioviranomaisen Vinnova innovaatiohankkeita sekä Energiaviranomainen energiatutkimuksen alueella.

Tiedeneuvostoa koskevaan asetukseen on lisätty vuonna 2013 pykälä, jonka mukaan Tiedeneuvoston tulee asettaa yhteistyöryhmä yhdessä muiden kansallisten tutkimusrahoittajien (Vinnova, Formas, Forte, Energimyndighet) kanssa. Yhteistyöryhmän tehtävänä on laatia analyysejä, strategioita ja tutkimusohjelmia sekä tehdä ehdotuksia tutkimustoiminnan kehittämiseksi ja uudistamiseksi.

Norja

Norjassa tieteellisen, hyödynnettävän, sovellettavan ja strategisen tutkimuksen rahoituksen toiminnot on kansallisesti keskitetty Tutkimusneuvostoon (Forskningsrådet). Tutkimusneuvostolla on myös Norjan hallituksen, valtion hallinnon sekä tutkimusyhteisön pääasiallisena tutkimuspoliittisena neuvonantajana toimimisen tehtävä. Yksi neuvoston keskeisistä tehtävistä on varmistaa Norjan riittävä tutkimus- ja kehitystyöhön panostaminen sekä kansainvälisen yhteistyön lisääminen esim. EU:n puiteohjelman kautta. Tiedeneuvoston vuosibudjetti on noin 9 miljardia (noin 972 miljoonaa euroa) Norjan kruunua.

Tutkimusneuvoston tehtävänä on tunnistaa Norjan tutkimustarpeet ja suositella kansallisia painopisteitä, joita se tukee kohdennetuilla rahoitusinstrumenteillaan. Tutkimusneuvosto pitää käsissään strategisia ohjia uusien tieteenalojen edistämiseksi, huipputasoisien tutkimuksen edellytysten luomisessa ja uusien yhteiskuntalähtöisten aloitteiden huomioimisessa tutkimuksessa.

Tutkimusneuvoston hallituksen, hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan sekä neljän tutkimuksen yksikön puheenjohtajat nimittää kuningas neljän vuoden toimikaudeksi. Tutkimuksen yksiköiden jäsenet nimittää tutkimusneuvoston hallitus. Yksiköiden jäseniltä vaaditaan tutkimuksen, liiketoiminnan, teollisuuden ja yhteiskunnallisten kysymysten tuntemusta. Jäsenet voidaan nimittää korkeintaan kahdeksi peräkkäiseksi kaudeksi. Tutkimuksen yksiköt jakautuvat neljään alaan: Tiede, jolla kaksi alalaitosta (lääke- ja luonnontieteet sekä yhteiskunta- ja humanistiset tieteet); energia, luonnonvarat ja ympäristö; yhteiskunta ja terveys sekä innovaatiot.

Tutkimusneuvostoa ohjaa Norjan opetus- ja tutkimusministeriö, mutta neuvosto käy ministeriöiden budjettivalmisteluja varten vuosittain keskustelut jokaisen Norjan kuudentoista ministeriön kanssa. Neuvoston tehtävänä on yhteen sovittaa ministeriöiden näkemykset tutkimuksesta sekä tunnistaa kansallisia painopisteitä.

Yhdistynyt kuningaskunta

Yhdistyneessä kuningaskunnassa parlamentti hyväksyi kesällä 2017 lakiesityksen aiemmin erillisinä toimineiden seitsemän tieteellisen toimikunnan, innovaatiotoimijan sekä osan Englannin korkeakoulutuksen rahoitustoimikunnasta yhdistämisestä yhdeksi kokonaisuudeksi. Taustalla vaikuttavat toimintaympäristön nopeat muutokset ja tarve vastata monimutkaisiin, tieteidenvälisiin haasteisiin aiempaa paremmin ja ylittää perinteisiä hallinnonalarajoja ketterämmin. Muutoksella tavoitellaan vahvempaa tutkimusjärjestelmän ääntä yhteiskunnallisessa keskustelussa, lisääntyvää tehokkuutta sekä vahvempaa strategista johtamista tutkimusrahoitukseen. Muutoksen ja siihen liittyvien muiden kehittämistoimien myötä Yhdistyneen kuningaskunnan yritystoiminnan, innovaatioiden ja osaamisen ministeriön (Department for Business, Innovation and Skills) hallinnonalan organisaatioiden määrä laskee kymmenestä kahteen, minkä arvioidaan esityksen mukaan parantavan asetettujen politiikkatavoitteiden saavuttamista samalla säilyttäen tieteellisten toimikuntien identiteetin ja autonomian.

Alankomaat

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) on Alankomaiden tieteellisen tutkimuksen tukijaorganisaatio, joka sekä rahoittaa tutkimusta että ylläpitää tutkimusinstituutteja. NWO toimii opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksessa, mutta on itsenäinen organisaatio, jonka toimintaa säätelee laki NWO:sta sekä hyvän hallinnon ohje (the Dutch Code of 'Goed Bestuur').

NWO:n organisaatio on uudistettu vuonna 2017 voimaan saatetulla lailla. NWO:n hallitus (executive board) vastaa sateenvarjo-organisaation toiminnasta ja jakaa vuosittaisen budjetin eri toimintoihin. Hallitus nimittää yksiköiden neuvostot (board) ja niiden puheenjohtajat sekä vastaa yksiköiden välisistä toimista. Tutkimuksen yksiköt jakaantuvat tieteenaloittain neljään ryhmään: 1) luonnontieteet; 2) soveltavat ja insinööritieteet; 3) yhteiskunta- ja humanistiset tieteet; sekä 2019 alkaen 4) terveyden tutkimus.

Uudistuksen tavoitteena on ollut joustavuuden, tehokkuuden ja yhteistyön lisääminen NWO:n toiminnassa, jotta se pystyy paremmin vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin. Aiempaa yhtenäisemmällä organisaatorakenteella pystytään myös paremmin vastaamaan tarpeeseen lisätä tieteenalarajat ylittävää yhteistyötä.

Euroopan tutkimusneuvosto

Euroopan tutkimusneuvosto (European Research Council, ERC) on Euroopan Unionin (EU) perustama korkeatasoisen tutkimuksen rahoittajaorganisaatio, joka myöntää rahoitusta huippututkijoille ja heidän tutkimusryhmilleen urauurtavaan tutkimukseen. ERC-rahoituksen voi saada tutkija mistä päin maailmaa tahansa kunnianhimoisen hankkeen toteuttamiseksi Euroopassa. Tavoitteena on lujittaa eurooppalaisen tutkimuksen osaamista, dynaamisuutta ja luovuutta.

Euroopan tutkimusneuvosto koostuu riippumattomasta tieteellisestä neuvostosta (Scientific Council) ja sen toimeenpanovirastosta (ERC Executive Agency), joka toteuttaa ERC:n toimintaa työohjelmien muodossa. Tieteellinen neuvosto laatii toimintastrategiansa ja päättää itsenäisesti hakumuodoista sekä vertaisarvioinnin asiantuntijoista. Tavoitteena on vertaisarviointiprosessin korkea laatu ja uskottavuus tiedeyhteisön silmissä. Neuvoston budjetti vuosina 2014 – 2020 on noin 13 miljardia euroa.

EU:n tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelman, Horisontti 2020 (2014–2020), täytäntöönpanoa koskevan erityisohjelman mukaisesti Euroopan komissio nimittää ERC:n tieteellisen neuvoston jäsenet (kerrallaan 22 jäsentä) riippumattoman identifiointikomitean ehdotuksesta. Tieteellinen neuvosto koostuu arvostetuista kansainvälisistä tutkijoista ja edustaa eri tieteenaloja laaja-alaisesti. Jäsenten kausi on neljä vuotta. ERC:n johtajana ja sen virallisena edustajana toimii tieteellisen neuvoston puheenjohtaja. Puheenjohtajaa avustavat kolme varapuheenjohtajaa, joista kukin edustaa yhtä ERC:n kolmesta päätutkimusalasta: fysikaaliset ja

insinööritieteet, elävän luonnon tieteet (mukaan lukien biotieteiden ja terveyden tutkimuksen sekä lääketieteet) sekä yhteiskunta- ja humanistiset tieteet. Tieteellinen neuvosto valitsee tutkimusalallaan toimivat temaattisesti ennalta määritellyt paneelit (yhteensä 25 paneelia), joissa tutkimushakemukset arvioidaan (rating) ja esitetään rahoitettaviksi (ranking).

2.3. Nykytilan arviointi

Hallinnollinen asema

Akatemian asemalle tieteen ja tutkimuksen asiantuntijana on tarve laajemminkin kuin vain opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla. Muun muassa pääministerin johtaman, uusimuotoisen tutkimus- ja innovaationeuvoston perustaminen sekä kasvanut tarve hallinnonalarajat ylittävään yhteistyöhön esimerkiksi tutkittuun tietoon perustuvassa päätöksenteossa vaikuttavat merkittäväällä tavalla myös Akatemian asemaan. Tieteen ja tutkimuksen asiantuntija-asema näyttäytyy esimerkiksi sellaisen ulottuvuuden kautta, jossa tieteen ja tutkimuksen tulokset tukevat politiikkojen kehittämistä. Olemassa olevan lainsäädännön määritelmää laajemmalla tieteen ja tutkimuksen asiantuntija-asemalla Akatemiassa olisi mahdollisuus tuottaa eväitä tiedepoliittisen päätöksentekoon sekä pitämään tiede ja tutkimus näkyvänä osana yhteiskunnallista päätöksentekoa ja keskustelua. Akatemian toiminnan vaikuttavuutta vahvistaisi aktiivisempi rooli vuoropuhelussa tutkimusyhteisön ja muun yhteiskunnan välillä.

Akatemian tehtävät

Tieteellisen tutkimuksen ja sen hyödyntämisen edistäminen on laissa määritelty Akatemian ensisijaiseksi tehtäväksi. Muut laissa määritellyt tehtävät, erityisesti kansainvälisen yhteistyön kehittäminen, asiantuntijaelimenä toimiminen sekä rahoituksen myöntäminen toteuttavat kukin osaltaan tätä edistämistehtävää. Asiantuntijaelimenä toimimista voi tarkastella lähtökohtana Akatemia luottamuselinyhteisönä ja toisaalta hallintovirastona. Näiden molempien ulottuvuuksien tarkastelu vaikuttaa Akatemian asiantuntijaroolin määrittelyyn.

Keväällä 2017 sidosryhmiltä kerättyjen näkemysten mukaan käytännössä Akatemian tärkein tehtävä on rahoituksen myöntäminen korkeatasoiseen tieteelliseen tutkimukseen. Rahoitustehtävä on Akatemian olemassaolon kulmakivi, mutta on tärkeä tarkastella sen suhdetta muihin laissa määriteltyihin tehtäviin ja näiden tehtävien hoitamisen järjestelyihin muuttuvassa toimintaympäristössä. Se, miten järjestetään Akatemian rahoitustehtävän hoitaminen, vaikuttaa myös muiden tehtävien hoitamiseen. Nykyisin rahoitustehtävä vie Akatemian toiminnasta valtaosan ja muihin tehtäviin jää merkittävästi vähemmän voimavaroja. Akatemian tehtäviä koskevilla säädösmuutoksilla voitaisiin vaikuttaa myös siihen, että yleisempään tieteellisen tutkimuksen edistämistehtävään, esimerkiksi asiantuntijuuden tai kansainvälisen yhteistyön kautta, voitaisiin suunnata nykyistä enemmän voimavaroja.

Tarve tutkittuun tietoon perustuvan päätöksenteon vahvistamiseksi on kasvanut. Tiedonvälityksen nopeutuessa ja erilaisten, myös tutkittuun tietoon ohuemmin perustuvien tietolähteiden määrän kasvaessa on tullut entistä tärkeämmäksi varmistaa, että yhteiskunnallisen päätöksenteon perusta on vahva. Tämä koskee myös ja ehkä erityisestikin tutkimus- ja innovaatiopolitiikkaa. Tutkittuun tietoon perustuva päätöksenteko edellyttää taustalleen vahvaa ja avoimesti saatavilla olevaa tietopohjaa. Tutkittuun tietoon entistä voimakkaammin nojautuva päätöksenteko edellyttää tietopohja- ja analyysitoiminnan merkittävää lisäämistä ja tiivistyvää yhteistyötä erityisesti ministeriön ja sen hallinnonalan toimijoiden välillä tietopohjan vahvistamiseksi. Hallinnonalan organisaatioista erityisesti Suomen Akatemiassa on tietopohjaan ja analyysitoimintaan liittyvää perinteistä osaamista, jota on hyödynnetty päätöksenteon tukena tähänkin asti. Digitalisaation myötä tiedontuotannossa ja analyysitoiminnassa siirrytään kohti reaaliaikaisuutta ja aineistojen merkitys, niiden avoimuus ja yleisemmin avointen toimintatapojen merkitys korostuu paitsi

tieteessä, myös politiikkatoiminnassa. Koska olemassa olevat ja kerättävät tietomassat ovat erittäin laajoja ja toimintaympäristömme muutokset ovat kasvavassa määrin monimutkaisia, edellyttää tietopohjan hyödyntäminen entistä moninaisempaa osaamista ja jakamista. Jatkossa tarvitaan entistä tukevampaa tiedon tuottamiskykyä mutta kenties vielä enemmän kykyä vetää johtopäätöksiä käsillä olevasta tietopohjasta saattaen yhteen myös erilaisia intressejä esimerkiksi strategisten valintojen tekemiseksi. Tiedepolitiikassa tämä edellyttää syvällistä yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian välillä.

On selvää, että Akatemian toimielinten luottamushenkilöt eivät voi käyttää nykyistä suurempaa osaa ajastaan toimielintyöhön. On myös tärkeää löytää keinoja, joilla toimikuntien työssä rahoituspäätösten rinnalla korostuisivat nykyistä enemmän myös muut tiedepoliittiset tehtävät.

Kansallisesti tarvitaan vahvaa toimijaa avointen toimintatapojen edistämiseksi tutkimus- ja innovaatiojärjestelmässä. Ottaen huomioon Akatemian nykyiset tehtävät ja pohdinnan tehtävämäärittelyn painopisteistä entistä vahvempi avoimuuden edistäminen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla sopii luontevasti osaksi Akatemian toimintaa.

Pidemmällä tähtäimellä tavoiteltavaa on, että selvitetään mm. digitalisaation tuomia mahdollisuuksia keventää Akatemian rahoitukseen liittyviä käytäntöjä toiminnan laatua heikentämättä, mistä saattaa syntyä tarpeita myös lainsäädännön muutoksiin myöhemmässä vaiheessa.

Tieteelliset toimikunnat

Suomen Akatemian toimikuntien toimintaa ja tehtäviä on uudistettu edellisen kerran merkittävästi vuonna 1995, jolloin toimikuntien määrää vähennettiin ja niissä toimivien luottamushenkilöiden määrää supistettiin.

Akatemian tieteellisten toimikuntien keskeisimpiä tehtäviä on rahoituspäätösten valmistelu ja tekeminen ulkopuolisen vertaisarvioinnin pohjalta. On ensiarvoisen tärkeää, että toimikuntien jäsenillä tulee olla laava ja korkeatasoinen tieteellinen asiantuntemus.

Käytännön toimikuntatyö on muuttunut kahdessakymmenessä vuodessa ja kehittynyt monin tavoin. Rahoitushakemusten arviointiprosessia on jatkuvasti kehitetty, kansainvälisten asiantuntijoiden muodostamat paneelit on tuotu keskeiseksi osaksi hakemusten arviointia ja päätöksentekokriteerit ovat monipuolistuneet. Samaan aikaan tieteellinen tutkimus ja sen tekemisen tavat ovat uudistuneet. Tutkimus- ja innovaatiotoiminnassa on tapahtunut merkittäviä rakenteellisia uudistuksia muun muassa uuden yliopistolain ja tutkimuslaitosuudistuksen muodossa. Lisäksi tutkimusrahoituksen pitkään jatkunut kasvu on taittunut ja se on aiheuttanut kilpailun kiristymistä Suomen Akatemian rahoitusinstrumenteissa. Suomen Akatemian toimikuntien päätösten haasteeksi on yhä vahvemmin noussut se, että vain pieni osuus korkeatasoisista hakemuksista voidaan rahoittaa.

Lain määrittelyn mukaisesti toimikunnat hoitavat Akatemian tehtäviä kukin omalla toimialallaan. Akatemian tehtävät ovat monimuotoinen kokonaisuus, johon kohdistuu painopisteen muutostarpeita. Nykyinen säädösmuotoilu voisi pahimmillaan johtaa hyvin hajanaisesti ja ristiriitaisestikin toimiviin toimikuntiin. Ottaen huomioon kasvavat tarpeet monitieteelliselle ja toimialarajat ylittävälle tutkimukselle on Akatemian toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja yhtenäisyyden varmistamiseksi tärkeää kehittää Akatemian toimintaa kokonaisuutena, jonka keskeinen osa tieteelliset toimikunnat ovat. Tieteellisillä toimikunnilla tulisi jatkossakin olla merkittävä rooli toimialansa kehittäjinä rahoitustehtävän lisäksi. Vastaaviin muutostarpeisiin on vastattu esimerkiksi Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan viimeaikaisissa tutkimusrahoitusorganisaatioiden uudistuksissa kokoamalla toimintaa aiempaa yhtenäisemmäksi ja tiivistämällä yhteistyötä toimikuntien välillä. On myös havaittavissa, että toimikuntien lain nojalla annetussa asetuksessa määritelty toimialajako ei parhaalla mahdollisella tavalla vastaa muuttuneen toimintaympäristön

tarpeisiin esimerkiksi monitieteisyyden osalta. Samaan aikaan on todettava, että monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden edistäminen edellyttää lisäksi muitakin toimia kuin toimikuntajaon muuttamisen asetuksella. Nämä liittyvät Akatemian toiminnan organisointiin ja toimintatapoihin, joihin vaikutetaan tehokkaimmin johtosäännön, työjärjestyksen ja muun ohjeistuksen kautta.

Toimielinten nimitysprosessia on tarpeen kehittää avoimemmaksi ja läpinäkyvämmäksi. Toimikuntien jäsenmäärä on säädöksissä ollut joustava mutta käytännössä toimikunnat ovat olleet samankokoisia huolimatta siitä, että hakemusmäärät ja siten työtaakka eri toimikuntien välillä ovat olleet hyvin erisuuruisia. Toimikuntien jäsenmäärä voisi vaihdella totuttua enemmän säädösten sallimissa rajoissa, jotta päätöksentekoa voitaisiin tehostaa ja työmäärää jakaa tasaisemmin. Toimikuntien jäsenten ei kuitenkaan edelleenkaan olisi tarkoituksenmukaista edustaa tiettyä tieteenalaa, organisaatiota tai muuta sidosryhmää. Tämä olisi entistä tärkeämpää tilanteessa, jossa toimikuntien määrä supistettaisiin neljästä toimikunnasta kolmeen.

Akatemian toimielinten kokoonpanot ja toimikaudet vaihtelevat jossain määrin. Toimielinten kokoonpanojen ja toimikausien pituuden eroille on selkeät tarkoituksenmukaisuus- ja tarpeellisuusperusteet. Harkinnassa on tasapainoiltava jatkuvuuden varmistamisen ja aktiivitutkijoiden osallistumismahdollisuuksien ja päätöksenteon esteettömyyden välillä. Toiminnan pitkäjänteisyyden varmistamiseksi on tarkoituksenmukaista säilyttää mahdollisuus Akatemian hallituksen ja strategisen tutkimuksen neuvoston jäsenillä kahteen peräkkäiseen toimikauteen. Toimikuntiin taas on tärkeää pystyä edelleenkin valitsemaan jäseniksi myös aktiivitutkijoita, joiden työn edellytysten näkökulmasta toimikauden rajaaminen yhteen täyteen kauteen parantaisi heidän toimikuntajäseneksi suostumisensa todennäköisyyttä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Esitetyillä muutoksilla Suomen Akatemian hallinnolliseen asemaan, tehtäviin sekä tieteellisiin toimikuntiin on tavoitteena mahdollistaa toimintaympäristön muutosten huomiointi Akatemian toiminnan kehittämisessä aiempaa paremmin. Edelleen tavoitteena on parantaa yhteiskunnallisen päätöksenteon perustaa sekä varmistaa parhaat edellytykset Akatemian laadukkaalle, tehokkaalle ja luottamusta nauttivalle toiminnalle.

Akatemian hallinnon ja johtamisen uudistamisella halutaan parantaa edellytyksiä Akatemian kokonaisvaltaiselle strategiselle johtamiselle ja Akatemia kyvyllä kokonaisuutena vastata nykyistä paremmin toimintaympäristön muutoksiin.

Uudistuksella tavoitellaan sitä, että Suomen Akatemian toimikuntatyöllä ja –rakenteella voidaan vastata tieteen edistämisen tulevaisuuden tarpeisiin parhaalla mahdollisella tavalla ottaen huomioon tieteen korkean kansainvälisen laadun, vaikuttavuuden ja uudistumisen tukeminen.

3.2. Toteuttamisvaihtoehdot

Laki ja asetus Suomen Akatemiasta määrittelevät Akatemian toiminnan puitteet. Yllä esitettyjen tavoitteiden saavuttamisen edellytys on, että säännökset tukevat muun muassa toimintaympäristön muutosten parempaa huomiointia ja Akatemian kokonaisvaltaista strategista johtamista. Näin ollen vaihtoehtoja lain ja asetuksen muuttamiselle tavoitteiden saavuttamiseksi ei käytännössä ole.

3.3. Keskeiset ehdotukset

Suomen Akatemian hallinnollisen aseman määrittelyä muutettaisiin vastaamaan paremmin sen nykyistä tosiallista ja jatkossa vahvistuvaa asemaa tieteen ja tutkimuksen asiantuntijaorganisaationa. Ehdotettu muutos myös korvaisi nykyisen lain kieliasun vanhahtavan muotoilun.

Akatemian lakisääteistä tehtävämäärittelyä selkiytettäisiin kokoamalla tehtävät kolmen kohdan listaksi. Tehtävien muotoilun muuttaminen myös tukisi 1 § ehdotettua muutosta Akatemian toimimisesta asiantuntijaorganisaationa.

Tieteellisiä toimikuntia koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettaviksi tehtävämäärittelyn ja toimikausien osalta. Toimikuntien tehtävistä esitetään lain lisäksi määrättävän tarkemmin Akatemian johtosäännössä. Toimikuntajäsenten toimikausien osalta muutoksessa sama henkilö voitaisiin määrätä toimikunnan jäseneksi vain yhdeksi toimikaudeksi pois lukien tilanne, jossa ko. henkilö toimisi yhden kauden toimikunnan jäsenenä, jolloin hänet voitaisiin määrätä toiseksi kaudeksi toimikunnan puheenjohtajaksi. Peräkkäisten toimikausien määrän rajaamisella yhteen, tai puheenjohtajan kohdalla kahteen, tehtäisiin toimikuntatyö myös jatkossa houkuttelevaksi aktiivitutkijoille, kun lähtökohtaisesti toimikuntatyö sitoisi jäseniä vain kolmeksi vuodeksi.

Hallintovirastoa koskevan säännöksen sanamuotoa korjattaisiin siten, että hallintovirasto vastaa asioiden valmistelusta sekä päätösten esittelystä, ratkaisusta ja toimeenpanosta siten, kuin tässä laissa tarkemmin muualla säädetään.

Muutokset valtioneuvoston asetukseen Suomen Akatemiasta

Lain nojalla annettua valtioneuvoston asetusta Suomen Akatemiasta ehdotetaan myös muutettavaksi. Asetuksessa säädettäisiin tieteellisten toimikuntien määrän rajaamisesta kolmeen ja toimikuntien toimialajaottelun muuttamisesta tämän mukaisesti.

Ehdotus uusien kolmen toimikunnan nimiksi sekä liitteenä oleva, lisätiedoksi mutta ei asetuksen osaksi tarkoitettu toimikuntien toimialaluokitusten jako perustuu uudistuksen valmisteluvaiheessa tehtyihin selvityksiin toimintaympäristön muutoksista ja hakemusten tieteenalojen jakautumisesta toimikunnittain, sidosryhmien kuulemisessa tehtyihin havaintoihin sekä kansainvälisestä vertailusta toimikuntien toimialajaossa. Toimikuntien toimialaluokituksen tulisi jatkossakin olla joustava, jotta voitaisiin vastata muuttuviin tarpeisiin.

4. Esityksen vaikutukset

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksellä voi kaikkien tavoitteiden toteutuessa olla merkittävä vaikutus suomalaisen tutkimusjärjestelmän vahvistumiseen. Muutoksilla voitaisiin myös parantaa tutkittuun tietoon perustuvan päätöksenteon edellytyksiä ja siten myötävaikuttaa siihen, että suomalainen yhteiskunta on aiempaa paremmin valmistautunut tulevaisuuden muutoksiin.

Esitettyjen muutosten yhtenä tavoitteena olevalla itsenäisistä toimielimistä koostuvan Akatemian entistä yhtenäisemmällä toiminnalla olisi todennäköisesti myönteinen vaikutus Akatemian kykyyn huomioida entistä paremmin tieteen ja tutkimuksen uudistuminen. Samalla kyettäisiin vastaamaan tarpeeseen lisätä tieteenalarajat ylittävää yhteistyötä ja säilyttämään toimielinten itsenäinen identiteetti.

Esitetyn lain nojalla annettavaksi esitetyn asetuksen voidaan arvioida vaikuttavan myönteisesti Akatemian kykyyn toimia tieteenalarajat ylittäen. Vähentämällä toimikuntien määrää neljästä kolmeen parannetaan osaltaan Akatemian mahdollisuuksia vastata monitieteisyyteen ja muihin tieteen muuttuviin tarpeisiin nykyistä paremmin.

Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä voidaan arvioida olevan erittäin vähän välittömiä taloudellisia vaikutuksia. Välillisiä taloudellisia hyötyjä voidaan arvioida syntyvän Akatemian parantuvasta kyvystä toimia yhtenäisemmin ja kyvystä vastata nykyistä paremmin toimintaympäristön nopeisiin muutoksiin.

Esitetyn lain nojalla annettavaksi esitetyn asetuksen mukaisen toimikuntien määrän laskun myötä myös toimikuntien jäsenten korvauksiin käytettävät menot todennäköisesti pienenevät, mutta tämä muutos olisi marginaalinen.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitetyillä muutoksilla Akatemian tehtäviin ja toimintaan on vaikutusta Akatemian toimintaan hallintovirastona. Akatemia on jo käynnistänyt hallintovirastoa koskevan organisaatiouudistuksen valmistelun, joka kytkeytyy myös esitetyn lain nojalla annettavaksi esitettyyn asetukseen ja sen toimikuntajakoon. Lyhyellä tähtämellä muutosten voidaan arvioida haastavan yli 20 vuotta samanlaisessa organisaatorakenteessa toimineen viraston ja sen henkilöstön toimintaa mutta pidemmällä tähtämellä muutosten voidaan arvioida parantavan viraston toimintakykyä. Joustavuuden lisääminen mahdollistaa uusien tehtävien tehokkaan toteuttamisen.

Vaikutukset eri sukupuolten kannalta

Akatemian toimielinten kokoonpanossa noudatetaan säännöksiä sukupuolten tasavertaisesta edustuksesta toimielimiä asetettaessa. Akatemian hallintoviraston noin 140 henkilöstä hieman alle 30 % on miehiä. Näiltä osin esityksenä ei arvioida vaikuttavan epädullisesti minkään sukupuolen asemaan.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Suomen Akatemia hallintoviraston työryhmä valmisteli loppuvuodesta 2016 raportin, jossa käsiteltiin toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia sekä kuvattiin esille nousseita kehittämismahdollisuuksia. Työryhmän raportti oli tarkoitettu jatkokeskustelun pohjaksi Suomen Akatemian toimikuntatyön kehittämisessä. Raportissa esiteltiin viisi erilaista mallia toimikuntarakenteen kehittämiseksi. Suomen Akatemian hallitus lähetti opetus- ja kulttuuriministeriölle raporttiin liittyvän kannanoton joulukuussa 2016.

Opetus- ja kulttuuriministeri Grahn-Laasonen asetti 1.2.2017 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus toimista Suomen Akatemian toimikuntatyön ja –rakenteen kehittämiseksi Akatemian hallintoviraston laatiman raportin pohjalta. Ryhmässä oli edustus ministeriöstä ja Suomen Akatemiasta. Ryhmä velvoitettiin kuulemaan sidosryhmiä valmistelun edetessä.

Maaliskuussa 2017 ryhmä järjesti tilaisuuksia, joissa tiedeyhteisön ja muiden sidosryhmien kanssa käytiin keskustelua kehittämistoimista. Tilaisuuksiin osallistuivat Professoriliitto, Suomalainen Tiedeakatemia, Suomen Tiedeseura, Svenska Tekniska Vetenskapsakademierna, Teknillisten Tieteiden Akatemia, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene, Suomen yliopistot Unifi, Tieteentekijöiden liitto ja Tieteellisten seurain valtuuskunta.

Työryhmä keräsi toukokuussa 2017 sidosryhmien näkemyksiä kehitystyöhön kyselyllä. Kyselyyn saatiin noin 700 vastausta, joita käytettiin valmistelun pohjana. Kyselyyn vastanneista valtaosa edusti yliopistojen professorikuntaa sekä muuta tutkimus- ja opetushenkilökuntaa. Kyselyssä kartoitettiin sidosryhmien näkemyksiä Akatemian tehtävistä, toimikuntarakenteesta sekä toimikuntatyön ja rahoitustoiminnan kehittämisestä.

Sidosryhmien näkemykset suuresta luottamuksesta Akatemian rahoitustoimintaan määrittä sitä, mistä asioista valmistelussa on pidettävä kiinni. Tieteidenvälisyyttä ja ilmiöpohjaisuutta on tuettava nykyistä paremmin ja tieteen uudistumiskyky on varmistettava kehittämistyössä. Sidosryhmät odottivat Akatemian toimikunnilta aktiivisempaa roolia tiedepoliittisessa keskustelussa yhdessä muiden sidosryhmien kanssa. Lisäksi toimielinten (esim. toimikunnat, arviointipaneelit) valintaprosessien läpinäkyvyyttä ja avoimuutta toivottiin lisättävän. Sidosryhmien enemmistö piti siirtymistä kolmen tieteellisen toimikunnan malliin perusteltuna mm. tieteidenvälisyyden ja kansainvälisen yhteistyön käytäntöjen näkökulmista.

Syyskuussa 2017 työryhmä pyysi erikseen näkemyksiä kirjallisesti maa- ja metsätalousministeriöltä, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, ympäristöministeriöltä, valtioneuvoston kanslialta, työ- ja elinkeinoministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä sekä puolustusministeriöltä. Saatuja näkemyksiä hyödynnettiin muutosehdotusten viimeistelyssä.

Suomen Akatemian hallitus käsitteli asiaa useissa kokouksissaan ja lähetti työryhmälle näkemyksiään 23.2.2017 ja 29.6.2017. Kirjeissään Akatemian hallitus korosti kansainvälistä vertaisarviointia, tieteellistä ja tiedepoliittista asiantuntemusta, laadukasta toimikuntatyötä, avoimia toimielinten nimitysprosesseja sekä kansainvälisyyden vahvistamista.

Suomen Akatemian hallintovirastossa henkilöstötilaisuuksissa toimikuntauudistusta käsiteltiin kolmessa henkilöstötyöpajassa, jotka järjestettiin 26.9.2016, 20.1.2017 ja 9.5.2017. Kahden ensimmäisen työpajan tuloksia hyödynnettiin jo hallintoviraston raportin viimeistelyssä. Kolmannessa työpajassa keskityttiin toimikuntien työlle tärkeisiin toimintaympäristön muutoksiin sekä niihin tekijöihin, jotka ovat tarpeen ottaa huomioon toimikuntarakenteen ja toimikuntien tiedepoliittisen toiminnan kehittämisessä. Lisäksi henkilöstölle on järjestetty keskustelutilaisuuksia kehittämistyön aikana. Näihin osallistui myös uudistuksen valmisteluryhmän opetus- ja kulttuuriministeriön edustajat.

5.2. Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Luonnoksesta saatiin lausunnot yhteensä xx lausunnonantajalta...

6. Riippuvuus muista esityksistä

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

1 § *Hallinnollinen asema*. Pykälää esitetään muutettavaksi siten, että Akatemian asemaksi määriteltäisiin tieteen ja tutkimuksen asiantuntijaorganisaatio, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan. Muutos vastaisi Akatemian tosiasiallista asemaa nykyistä lakisääteistä määrittelyä paremmin.

2 § *Tehtävät*. Akatemian lakisääteistä tehtävämäärittelyä esitetään muutettavaksi siten, että tehtäväkokonaisuus ja sen hierarkkisuus kävisi nykyistä selkeämmin esiin pykälästä. Akatemian asiantuntijatehtävän esitetty määrittelymuutos parantaisi Akatemian mahdollisuuksia vastata toimintaympäristön muutosten aiheuttamiin tarpeisiin. Asiantuntijatehtävällä tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että Akatemia tuottaisi ja tarjoaisi asiantuntijapalveluita.

5 § *Tieteelliset toimikunnat*. Voimassa olevan lain mukaan Akatemiassa on asetuksella säädettävät tieteelliset toimikunnat. Pykälän 1 momenttiin esitetään tehtäväksi muutos, jonka mukaan toimikuntien tehtävänä olisi 2 § mukainen tutkimuksen rahoitus sekä rahoituksen vaikuttavuuden ja tuloksellisuuden seuranta, tutkimuksen

rahoitus- ja muun edistämistoiminnan suunnittelu yhdessä Akatemian muiden toimielinten kanssa. Lisäksi muuten tehtävistä voitaisiin määrätä tarkemmin johtosäännössä. Muutos tukisi entistä yhtenäisemmän Akatemian muotoutumista ja siten asetettujen tavoitteiden saavuttamista samalla säilyttäen toimikuntien päätösvalan erityisesti rahoituksessa ja tutkimuksen edistämisessä. Kuten tähänkin asti, lain 2 § määritellyt Akatemian tehtävät koskisivat kuitenkin Akatemian kaikkien toimielinten toimintaa. Toimikuntien kokoonpanosta säädettäisiin jatkossakin lailla.

Pykälän 2 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että sama henkilö voitaisiin määrätä toimikunnan jäseneksi enintään yhdeksi toimikaudeksi kerrallaan. Edelleen esitetään, että sama henkilö voitaisiin määrätä puheenjohtajaksi ja jäseneksi enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin, jos hän toimii puheenjohtajana toisen näistä kausista. Näillä muutoksilla tehtäisiin toimikuntatyötä jatkossakin houkuttelevaksi aktiivitutkijoille, kun lähtökohtaisesti toimikuntatyö sitoisi jäseniä vain kolmeksi vuodeksi.

Pykälästä esitetään lisäksi poistettavaksi 3 momentti puheenjohtajan yleistoimivallasta asioissa, jotka eivät ole periaatteellisia tai vaikutuksiltaan laajakantoisia, koska valtuutus on tarkoituksenmukaisempaa hoitaa 12 § nojalla annettavalla Suomen Akatemian johtosäännöllä, kuten muidenkin Akatemian toimielinten osalta.

8 § *Hallintovirasto*. Pykälään esitettävä muutos olisi luonteeltaan lähinnä tekninen, mutta se selkiyttäisi hallintoviraston toimivaltaa 12 § nojalla annettavissa valtuutussäännöksissä. Hallintovirastoa koskevan säännöksen sanamuotoa korjattaisiin siten, että hallintovirasto vastaa asioiden valmistelusta sekä päätösten esittelystä, ratkaisusta ja toimeenpanosta siten, kuin tässä laissa tarkemmin muualla säädetään. Tämä muutos täsmentäisi valtuutussäännöksiä ja tekisi ne tarkkarajaisemmiksi, jolloin 12 § mukaisesti voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä ja määräyksiä toimivaltakysymyksistä asetuksella, johtosäännöllä tai työjärjestyksellä.

12 § *Tarkemmat säännökset ja määräykset*. Pykälän 2 ja 3 momentti esitetään yhdistettäväksi valtuutussäännösten selkiyttämiseksi ja yksinkertaistamiseksi. Lakia ja asetusta täydentäviä määräyksiä voitaisiin antaa johtosäännöllä ja työjärjestyksellä. 12 § nojalla Suomen Akatemian hallitus voisi johtosäännössä vahvistaa toimielinten puheenjohtajien toimivallan tai hallintoviraston ratkaisuvallan asioissa, jotka eivät ole periaatteellisia tai vaikutuksiltaan laajakantoisia tai joiden ratkaisu olisi lähinnä rutiiniluonteista. Johtosäännössä voidaan määrätä, että toimielimen puheenjohtaja ratkaisee rahoituspäätöksen muuttamista koskevan asian, kun päätös ei sisällä merkittävää harkintavallan käyttöä. Vähäisissä asioissa toimivalta voidaan siirtää hallintovirastolle. Strategisen tutkimuksen neuvoston osalta toimivallan siirto voidaan tehdä vain neuvoston esityksestä.

2 Voimaantulo

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

LAKIEHDOTUKSET

Laki Suomen Akatemiasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Suomen Akatemiasta annetun lain (922/2009) 1 – 3, 5, 8 ja 12 § seuraavasti

1§ Hallinnollinen asema

Suomen Akatemia on tieteen ja tutkimuksen asiantuntijaorganisaatio, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan.

2§ Tehtävät

Akatemian tehtävänä on:

- 1) edistää tieteellistä tutkimusta ja tutkimusedellytyksiä sekä niiden hyödyntämistä rahoittamalla niitä ja osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön
- 2) toimia asiantuntijana tiedepolitiikan kehittämisessä ja toimeenpanossa
- 3) suorittaa muut asiantuntijatehtävät, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.

5 § Tieteelliset toimikunnat

Akatemiassa on valtioneuvoston asetuksella säädettävät tieteelliset toimikunnat, joiden tehtävänä on 2 § mukaisesti myöntää rahoitusta tieteelliseen tutkimukseen ja tutkimusedellytysten kehittämiseen sekä niiden hyödyntämiseen, seurata rahoituksen vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta, suunnitella tutkimuksen rahoitus- ja muuta edistämistoimintaa yhdessä Akatemian muiden toimielinten kanssa, sekä muulla tavoin toimia siten kuin johtosäännössä tarkemmin määrätään.

Valtioneuvosto nimittää tieteellisiin toimikuntiin kolmeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja enintään 10 muuta jäsentä. Toimikunta valitsee keskuudestaan ensimmäisen ja toisen varapuheenjohtajan. Toimikunnissa tulee olla monipuolinen ja korkeatasoinen tieteellinen asiantuntemus. Sama henkilö voidaan määrätä toimikunnan jäseneksi enintään yhdeksi toimikaudeksi kerrallaan. Sama henkilö voidaan määrätä puheenjohtajaksi ja jäseneksi enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin, jos hän toimii puheenjohtajana toisen näistä kausista.

Ennen toimikuntien asettamista on kuultava yliopistoja, keskeisiä valtion tutkimuslaitoksia, tutkimus- ja kehittämistyötä edustavia viranomaisia ja yhteisöjä, keskeisiä tieteellisiä seuroja ja tiedeakatemiaita.

8 § Hallintovirasto

Akatemiassa on hallintovirasto, joka hoitaa Akatemian, sen tieteellisten toimikuntien ja tutkimusinfrastruktuurikomitean, sekä strategisen tutkimuksen neuvoston hallintoa ja vastaa asioiden valmistelusta sekä päätösten esittelystä, ratkaisusta ja toimeenpanosta siten, kuin tässä laissa tarkemmin muualla säädetään.

12 § Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkempia säännöksiä Akatemian tehtävistä, hallituksesta, tieteellisten toimikunnista, jaostoista, infrastruktuurikomiteasta, strategisen tutkimuksen neuvostosta ja niiden toiminnasta, asioiden ratkaisemisesta ja henkilöstöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Siltä osin kuin 1 momentissa tarkoitetuista asioista ei ole säädettävä valtioneuvoston asetuksella, voidaan niistä antaa määräyksiä hallituksen hyväksymässä johtosäännössä tai hallintovirastoa ja sen sisäistä toimintaa koskien työjärjestyksessä, jonka pääjohtaja vahvistaa.

LIITTEET

Rinnakkaistekstit

Nykyinen muotoilu	Ehdotettu muotoilu
<p>1 § Hallinnollinen asema</p> <p>Suomen Akatemia on tiedehallinnon keskuselin, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalaan.</p>	<p>1 § Hallinnollinen asema</p> <p>Suomen Akatemia on <i>tieteen ja tutkimuksen asiantuntijaorganisaatio</i>, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön <i>toimialaan</i></p>
<p>2 § Tehtävät</p> <p>Akatemian tehtävänä on:</p> <ol style="list-style-type: none">1) edistää tieteellistä tutkimusta ja sen hyödyntämistä2) kehittää kansainvälistä tieteellistä yhteistyötä3) toimia asiantuntijaelimenä tiedepolitiikkaa koskevissa kysymyksissä4) myöntää rahoitusta tieteelliseen tutkimukseen, tutkijankoulutukseen ja tutkimusedellytysten kehittämiseen; sekä5) suorittaa muut tiedepoliittiset asiantuntijatehtävät, joista valtioneuvoston asetuksella säädetään tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.	<p>2 § Tehtävät</p> <p>Akatemian tehtävänä on:</p> <ol style="list-style-type: none">1) edistää tieteellistä tutkimusta ja <i>tutkimusedellytyksiä sekä niiden hyödyntämistä rahoittamalla niitä ja osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön</i>2) toimia <i>asiantuntijana</i> tiedepolitiikan <i>kehittämisessä ja toimeenpanossa</i>3) suorittaa muut asiantuntijatehtävät, joista säädetään valtioneuvoston asetuksella tai jotka opetus- ja kulttuuriministeriö sille antaa.
<p>3 § Hallitus [ENNALLAAN]</p> <p>Akatemian toimintaa ohjaa ja valvoo hallitus. Hallituksella on puheenjohtaja sekä vähintään viisi ja enintään seitsemän muuta jäsentä. Valtioneuvosto nimittää opetus- ja kulttuuriministeriön esittelystä puheenjohtajan ja hallituksen jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Jäsenillä tulee olla kokemusta tutkimustyöstä ja riittävä tiedepolitiikan asiantuntemus. Valtioneuvosto määrää hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Sama henkilö voidaan nimittää enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin.</p> <p>Hallituksessa on läsnäolo- ja puheoikeus tieteellisten toimikuntien, strategisen tutkimuksen neuvoston ja tutkimusinfrastruktuurikomitean puheenjohtajilla.</p> <p>Akatemian pääjohtaja vastaa hallituksessa käsiteltävien asioiden valmistelusta, esittelystä ja toimeenpanosta.</p>	
<p>4 § Hallituksen tehtävät [ENNALLAAN]</p> <p>Akatemian hallitus päättää asiat, jotka koskevat:</p> <ol style="list-style-type: none">1) Akatemian yleisiä toimintalinjoja ja tavoitteita ottaen huomioon opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa sovitut tavoitteet;2) tieteellisten toimikuntien, strategisen tutkimuksen neuvoston ja tutkimusinfrastruktuurikomitean työn	

<p>yhteensovittamista;</p> <p>3) tieteellisten toimikuntien toimialoja ja kahden tai useamman toimikunnan välisten tutkimusalojen edistämistä;</p> <p>4) Akatemian toimintaa ja taloutta koskevia suunnitelmia, talousarvioehdotusta ja tulossopimusta;</p> <p>5) määrärahojen kohdentamisesta tieteellisten toimikuntien ja tutkimusinfrastruktuurikomitean kesken ja eri tarkoituksiin;</p> <p>6) johtosääntöä;</p> <p>7) tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen hyväksymistä;</p> <p>8) muita Akatemian kannalta laajakantoisia tai periaatteellisesti merkittäviä seikkoja.</p>	
<p>5 § Tieteelliset toimikunnat</p> <p>Akatemiassa on valtioneuvoston asetuksella säädettävät tieteelliset toimikunnat, jotka hoitavat Akatemian tehtäviä kukin omalla toimialallaan.</p> <p>Valtioneuvosto nimittää tieteellisiin toimikuntiin kolmeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja enintään 10 muuta jäsentä. Toimikunta valitsee keskuudestaan ensimmäisen ja toisen varapuheenjohtajan. Toimikunnissa tulee olla monipuolinen ja korkeatasoinen tieteellinen asiantuntemus. Sama henkilö voidaan määrätä toimikunnan puheenjohtajaksi tai jäseneksi enintään kahdeksi toimikaudeksi peräkkäin. Sama henkilö voidaan määrätä puheenjohtajaksi ja jäseneksi enintään kolmeksi toimikaudeksi peräkkäin, jos hän toimii puheenjohtajana yhden tai kaksi näistä kausista.</p> <p>Ennen toimikuntien asettamista on kuultava yliopistoja, keskeisiä valtion tutkimuslaitoksia, tutkimus- ja kehittämistyötä edustavia viranomaisia ja yhteisöjä, keskeisiä tieteellisiä seuroja ja tiedeakatemiaita.</p> <p>Tieteellisen toimikunnan puheenjohtaja ratkaisee toimikunnalle kuuluvat asiat, jollei toisin säädetä tai johtosäännössä toisin määrätä.</p>	<p>5 § Tieteelliset toimikunnat</p> <p>Akatemiassa on valtioneuvoston asetuksella säädettävät tieteelliset toimikunnat, <i>joiden tehtävänä on 2 § mukaisesti myöntää rahoitusta tieteelliseen tutkimukseen ja tutkimusedellytysten kehittämiseen sekä niiden hyödyntämiseen, seurata rahoituksen vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta, suunnitella tutkimuksen rahoitus- ja muuta edistämistoimintaa yhdessä Akatemian muiden toimielinten kanssa, sekä muulla tavoin toimia siten kuin johtosäännössä tarkemmin määrätään.</i></p> <p>Valtioneuvosto nimittää tieteellisiin toimikuntiin kolmeksi vuodeksi kerrallaan puheenjohtajan ja enintään 10 muuta jäsentä. Toimikunta valitsee keskuudestaan ensimmäisen ja toisen varapuheenjohtajan. Toimikunnissa tulee olla monipuolinen ja korkeatasoinen tieteellinen asiantuntemus. Sama henkilö voidaan määrätä toimikunnan jäseneksi enintään <i>yhdeksi</i> toimikaudeksi kerrallaan. Sama henkilö voidaan määrätä puheenjohtajaksi ja jäseneksi enintään <i>kahdeksi</i> toimikaudeksi peräkkäin, jos hän toimii puheenjohtajana toisen näistä kausista.</p> <p>Ennen toimikuntien asettamista on kuultava yliopistoja, keskeisiä valtion tutkimuslaitoksia, tutkimus- ja kehittämistyötä edustavia viranomaisia ja yhteisöjä, keskeisiä tieteellisiä seuroja ja tiedeakatemiaita.</p>
<p>5 a § Tutkimusinfrastruktuurikomitea [ENNALLAAN]</p>	

<p>Akatemiassa on tutkimusinfrastruktuurikomitea, jonka tehtävänä on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) seurata ja kehittää kansallista ja kansainvälistä tutkimusinfrastruktuuritoimintaa; 2) tehdä esitys Akatemian hallitukselle tutkimusinfrastruktuurien pitkän aikavälin suunnitelmasta; 3) päättää tutkimusinfrastruktuurihankkeiden valinnasta ja vastata hankkeiden seurannasta; 4) huolehtia muista Akatemian hallituksen osoittamista tutkimuksen infrastruktuuritehtävistä. <p>Akatemian hallitus nimittää opetus- ja kulttuuriministeriötä kuultuaan tutkimusinfrastruktuurikomitean puheenjohtajan ja jäsenet. Puheenjohtajalta ja jäseniltä edellytetään, että heillä on monipuolisesti kokemusta tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän organisaatioiden toiminnasta sekä tutkimusinfrastruktuurien merkityksen tuntemusta ja että he ovat tunnustettuja tutkijoita tai tiedepolitiikan asiantuntijoita. Akatemian hallitus päättää komitean jäsenten määrästä.</p> <p>Akatemia nimittää jäsenet enintään kolmen vuoden toimikaudeksi.</p>	
<p>5 b § Strategisen tutkimuksen neuvosto [ENNALLAAN]</p> <p>Akatemian yhteydessä toimii strategisen tutkimuksen neuvosto, jonka tehtävänä on:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) tehdä valtioneuvostolle aloite strategisen tutkimuksen keskeisistä teema-alueista ja painopisteistä; 2) päättää strategisen tutkimustoiminnan ohjelmarakenteesta valtioneuvoston teema-alueita ja painopisteitä koskevaan päätökseen perustuen; 3) päättää tutkimushankkeiden valinnasta yhteiskunnallisen merkityksen, vaikuttavuuden ja tutkimuksen laadun perusteella; 4) vastata tutkimushankkeiden seurannasta ja vaikuttavuuden arvioinnista. <p>Valtioneuvosto nimittää opetus- ja kulttuuriministeriön esittelystä strategisen tutkimuksen neuvoston jäseniksi puheenjohtajan ja kahdeksan jäsentä. Neuvostossa tulee olla tunnustettuja tutkijoita ja tutkimuksen asiantuntijoita, jotka edustavat tutkimuksen käyttäjiä. Lisäksi neuvostossa tulee olla kokemusta laajoista hallinnon tai elinkeino- ja muun työelämän taikka tutkimuksen muutosten johtamisesta.</p> <p>Neuvoston jäsenet nimitetään enintään kolmen</p>	

<p>vuoden määräajaksi ja enintään kolmen vuoden jatkokaudeksi.</p>	
<p>6 § Hallituksen jaostot [ENNALLAAN]</p> <p>Kahden tai useamman tieteellisen toimikunnan taikka yhden tai useamman tieteellisen toimikunnan ja tutkimusinfrastruktuurikomitean alaan kuuluva asia voidaan Akatemian hallituksen päätöksellä siirtää hallituksen asettaman jaoston käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Jaoston jäseniksi voidaan määrätä vain hallituksen ja tieteellisten toimikuntien, tutkimusinfrastruktuurikomitean ja strategisen tutkimuksen neuvoston puheenjohtajia ja jäseniä.</p>	
<p>7 § Pääjohtaja [ENNALLAAN]</p> <p>Akatemiaa johtaa pääjohtaja, jonka valtioneuvosto nimittää enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Pääjohtaja ratkaisee Akatemialle kuuluvat asiat, jollei toisin säädetä tai johtosäännössä tai työjärjestyksessä toisin määrätä. Pääjohtajalta vaaditaan, että hän on tieteellisesti ansioitunut. Hänellä tulee lisäksi olla tiede- ja korkeakouluhallinnon tuntemusta sekä käytännössä osoitettu johtamistaito ja johtamiskokemus. Pääjohtajalta vaaditaan suomen kielen erinomaista suullista ja kirjallista taitoa ja ruotsin kielen tyydyttävää suullista ja kirjallista taitoa. Pääjohtajan sijaisen määrää hallitus pääjohtajan esityksestä.</p>	
<p>8 § Hallintovirasto</p> <p>Akatemiassa on hallintovirasto, joka hoitaa Akatemian, sen tieteellisten toimikuntien ja tutkimusinfrastruktuurikomitean, sekä strategisen tutkimuksen neuvoston hallintoa ja vastaa asioiden valmistelusta sekä päätösten esittelystä ja toimeenpanosta.</p>	<p>8 § Hallintovirasto</p> <p>Akatemiassa on hallintovirasto, joka hoitaa Akatemian, sen tieteellisten toimikuntien ja tutkimusinfrastruktuurikomitean, sekä strategisen tutkimuksen neuvoston hallintoa ja vastaa asioiden valmistelusta sekä päätösten esittelystä, <i>ratkaisusta</i> ja toimeenpanosta <i>siten, kuin tässä laissa tarkemmin muualla säädetään.</i></p>
<p>9 § Tutkijantehtävät [ENNALLAAN]</p> <p>Akatemia myöntää rahoitusta yliopistoille, tutkimuslaitoksille ja muille tahoille akatemiaprofessorien, akatemiaturkijoiden ja muiden tutkijoiden palkkausta varten. Akatemiaprofessorien ja akatemiaturkijoiden tutkijantehtävää koskevaan hakemukseen tulee liittää sitoumus, jossa työnantaja sitoutuu rahoituksen ehtoihin. Työnantaja ei saa Suomen Akatemian rahoituksella toimivan tutkijan työsuhteessa menetellä tavalla, joka voi vaarantaa tutkimuksen tai opetuksen vapautta. Sen lisäksi, mitä työsopimuksen</p>	

<p>irtisanomisesta säädetään työsopimuslain (55/2001) 7 luvussa ja sen purkamisesta lain 8 luvussa, Akatemian rahoituksella toimivan tutkijan työsopimusta ei saa irtisanoa tai purkaa perusteella, johon vetoaminen loukkaisi tutkimuksen tai opetuksen vapautta.</p>	
<p>10 § Akateemikon arvonimi [ENNALLAAN]</p> <p>Tasavallan presidentti voi Suomen Akatemian hallituksen esityksestä myöntää akateemikon arvonimen erittäin ansioituneelle kotimaiselle tai ulkomaiselle tieteenharjoittajalle. Akateemikon arvonimi voi olla samanaikaisesti enintään kuudellatoista kotimaisella tieteenharjoittajalla. Toimituskirja, jolla arvonimi myönnetään, on maksuton.</p>	
<p>11 § Muutoksen haku [ENNALLAAN]</p> <p>Akatemian tai strategisen tutkimuksen neuvoston päätökseen, joka koskee tutkimusmäärärahaa, apurahaa tai sopimusta, ei saa hakea muutosta valittamalla.</p> <p>Valtionavustuslaissa (688/2001) tarkoitetun avustuksen myöntämistä koskevaan Akatemian tai strategisen tutkimuksen neuvoston päätökseen ei saa hakea oikaisua eikä muutosta valittamalla. Avustuksiin sovelletaan muutoin, mitä valtionavustuslain 34 §:ssä säädetään.</p>	
<p>12 § Tarkemmat säännökset ja määräykset</p> <p>Tarkempia säännöksiä Akatemian tehtävistä, hallituksesta, tieteellisistä toimikunnista, jaostoista, infrastruktuurikomiteasta, strategisen tutkimuksen neuvostosta ja niiden toiminnasta, asioiden ratkaisemisesta ja henkilöstöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella.</p> <p>Siltä osin kuin 1 momentissa tarkoitetuista asioista ei ole säädettävä valtioneuvoston asetuksella, voidaan niistä antaa määräyksiä hallituksen hyväksymässä johtosäännössä.</p> <p>Akatemian hallintovirastosta ja sen sisäisestä toiminnasta annetaan tarkemmat määräykset työjärjestyksessä, jonka pääjohtaja vahvistaa.</p>	<p>12 § Tarkemmat säännökset ja määräykset</p> <p>Tarkempia säännöksiä Akatemian tehtävistä, hallituksesta, tieteellisten toimikunnista, jaostoista, infrastruktuurikomiteasta, strategisen tutkimuksen neuvostosta ja niiden toiminnasta, asioiden ratkaisemisesta ja henkilöstöstä annetaan valtioneuvoston asetuksella.</p> <p>Siltä osin kuin 1 momentissa tarkoitetuista asioista ei ole säädettävä valtioneuvoston asetuksella, voidaan niistä antaa määräyksiä hallituksen hyväksymässä johtosäännössä <i>tai hallintovirastoa ja sen sisäistä toimintaa koskien työjärjestyksessä, jonka pääjohtaja vahvistaa.</i></p>
<p>12 a § Esteellisyys [ENNALLAAN]</p> <p>Akatemian toimielimen jäsen ei ole esteellinen käsittelemään asiaa yksinomaan sillä perusteella,</p>	

<p>että hän on palvelussuhteessa yliopistoon tai muuhun tutkimusorganisaatioon, joka on asiassa asianosainen. Toimielimen jäsen on kuitenkin esteellinen, jos hän on palvelussuhteensa perusteella esitellyt tai muuten vastaavalla tavalla käsitellyt asiaa.</p>	
	<p>13§ Siirtymäsäännökset</p> <ul style="list-style-type: none">- Huom! Kun voimaan keväällä 2018, nykyiset toimielimet jatkavat 2018 loppuun ja uudet asetetaan 2019 alusta.

Asetusluonnos erillisenä liitteenä